

NEJVĚTŠÍ HNÍZDIŠTĚ RYBÁKA OBECNÉHO V ČSFR

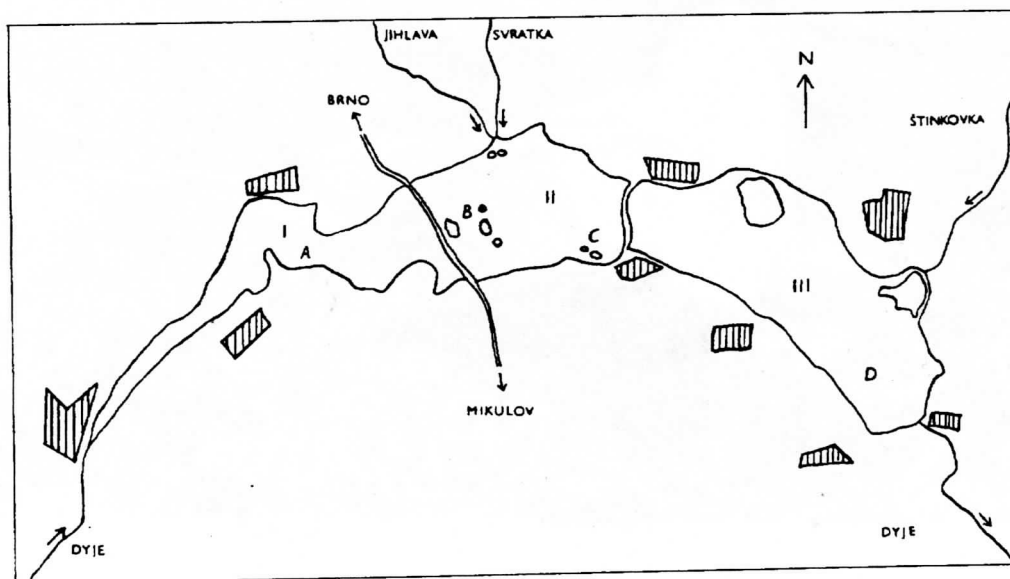
Josef Chytil, *Správa BR a CHKO Pálava, Mikulov*

Rybák obecný (*Sterna hirundo* L.) je holarktický druh rybáka, hnízdící v Eurasii i severní Americe. Jeho zimoviště leží na jižní polokouli. Ke hnízdění vyhledává vždy území s vodou - ať již tekoucí (říční šterkové náplavy, říční delty větších řek), častěji však stojatou (větší rybníky, mokřady v inundačních územích, zaplavované louky i pole). V Československu hnízdí roztroušeně na většině vhodných území. S intenzívními přeměnami krajiny ovšem těchto území rychle ubývá a rybáci obecní se koncentrují ke hnízdění na zbývajících vhodných lokalitách ve vyšších počtech (Hudec 1977). V posledních letech hnízdí několik desítek párů na piešťanské Slňavě (Křištin - ústní sdělení), v roce 1990 došlo ke zahnízdění téměř 100 párů v státní přírodní rezervaci Velký a Malý Tisý v CHKO Třeboňsko. Zde se podařilo díky aktivitě Správy CHKO prosadit vybudování umělého ostrůvku uprostřed rybníka Velký Tisý a ještě v témže roce došlo k jeho obsazení rybáky (Janda - ústní sdělení). Nejbohatší hnízdiště ovšem představuje v posledních letech střední nádrž Vodního díla Nové Mlýny (VDNM) na okrese Břeclav.

Na jižní Moravě je známo hnízdění rybáků obecných odedávna. O jejich hnízdění existují zprávy již z konce minulého století (Čapek 1940). Žádné z hnízdišť nebylo zřejmě obýváno pravidelně, hnízdiště byla střídána v závislosti na aktuálním stavu lokality (Kučtěk 1953, Kux 1949). Teprve při výstavbě VDNM a hlavně po jejím dokončení vznikly na této lokalitě ideální podmínky pro hnízdění tohoto druhu. Ve srovnání s mnoha sty druhy vymizelých druhů živočichů, které ztratily výstavbou VDNM svoje životní prostory, představuje rybák obecný jeden z mála druhů, pro něž byla výstavba nádrží pod Pálavou přínosem.

První hnízdění rybáků obecných bylo zjištěno na čerstvě napuštěné horní (Mušovské) nádrži v roce 1979. Autor článku zde objevil minimálně 20 hnízd na plovoucích kmenech a pařezech vyčnívajících z vody. V následujících 2 letech zde hnízdilo 28 a 22 párů (lok. A). Od roku 1982 se celá kolonie přestěhovala na tehdy budovanou střední nádrž VDNM. Zde rybáci obecní hnízdili v závislosti na výši vodní hladiny na různých místech. Celkové počty hnízdících párů se postupně zvyšovaly a v jednotlivých letech byly: 1982 = 40 hnízd, 1983 = 72 hnízd, 1984 = 21 hnízd, 1985 = 45 hnízd, 1986 = 96 hnízd (Macháček 1988). Tyto počty ale jistě nebudou úplné, protože celé území střední nádrže bylo v těchto letech nesmírně nepřehledné. O tom svědčí i údaje autora tohoto článku, který v roce 1984 našel kolonii minimálně 30 párů na nízkém ostrůvku u Strachotína. V roce následujícím hnízdilo na tomtéž místě minimálně 70 párů rybáků obecných. Od konečného napuštění střední nádrže v roce 1986 potom vznikla 2 stabilní hnízdiště na 2 skupinách menších ostrůvků na této nádrži - u mušovského kostela a na lokalitě Písky (obr. 1). U mušovského kostela (lok. B) jde o skupinu 5 protáhlých písčiny kos a menší kamenný ostrůvek, uměle navrhovaný právě pro hnízdící rybáky. Lokalita Písky u Dolních Věstonic (lok. C) představuje skupinu 6 menších plochých ostrůvků s písčnými kosi. Na těchto 2 místech hnízdilo v letech 1987 asi 70 párů rybáků, dalších 20 - 30 párů ještě hnízdilo na zaplavených loukách u Milovic (lok. D) uvnitř budované třetí nádrže VDNM. V roce 1988 hnízdilo už jen na střední nádrži 107 párů, v roce 1989 137 párů a v roce 1990 196 párů. V roce 1991 zahnízdilo pouze 122 párů, především díky velmi nepříznivému počasí. Také počty vyvedených mláďat byly v tomto roce pouze zlomky počtů mláďat vyváděných v letech minulých.

Úspěšnost hnízdění nebývá ve všech letech stejná. Největší nebezpečí představují pro hnízdící rybáky především přívalové vody ze silných dešťů, následné zvednutí vody na nádrži a vytopení hnízd. Mezi další faktory lze zařadit i nepříznivě působící klimatické faktory a přítomnost hnízdících racků chechtavých v blízkosti hnízdících rybáků (usmrcování mláďat rybáků po opuštění hnízda). Od letošního roku budou proto optimální místa pro hnízdění rybáků překryta umělohmotnou fólií, a tím bude znemožněno jak hnízdění racků na těchto lokalitách, tak i zbrždění vývoje vegetace.

Obr. 1. Hnízdiště rybáka obecného v oblasti Vodního díla Nové Mlýny.

Ta představuje další z nepříznivých faktorů pro hnízdění rybáků obecných. Mláďata rybáků obecných jsou na lokalitě také každoročně kroužkována, do dnešního dne jich zde bylo okroužkováno přes 800.

Střední nádrž VDNM bude jistě i nadále představovat jedno z nejrozsáhlejších hnízdišť rybáků obecných u nás a věříme, že vhodnými zásahy se nám podaří jeho populaci stabilizovat.

Literatura

-Čapek V., 1940: Ornitologická pozorování z jižní Moravy. Ornitholog, 7 (4): 33 - 36.

-Huďec K., 1977: Fauna ČSSR. Ptáci 2. Academia Praha.

-Kučtírek L., 1953: Novinky z avifauny jižní Moravy. Sylvia, 14: 96 - 101.

-Kux Z., 1949: Hnízdění kolpíků bílých (*Platalea leucorodia* /L./) na jižní Moravě v roce 1949.

Čs. ornitholog, 16 (5): 33 - 37.

-Macháček P., 1988: Vliv vodohospodářských úprav jižní Moravy na synuzie vodního ptactva SPR Lednické rybníky.

Kandid. dis. práce, ÚSEB ČSAV Brno.

Obr. 2. Rybák obecný.